

Mannerheim-ristin ritari, asekkätkijä ja kansanedustaja Eero Kivelä

FT Jarkko Kemppi
Ruutiukot 6.11.2017

JARKKO KEMPPI

Viron historian dosentti (Itä-Suomen yliopisto)

Sotahistorian dosentti (Maanpuolustuskorkeakoulu)

4 kenraalielämäkerta (Martola, Puroma, Hersalo, Karhu)

Järjestöhistorioita, mm. Upseeriliitto, Kaatuneitten Omaisten Liitto, Helsingin Seudun Reserviläispiiri, Nykypäivä

19 teosta

EERO KIVELÄ

Suojeluskunta-aktiivi

Mannerheim –ristin ritari

Asekätkijä

Kansanedustaja

Sosiaalijohtaja

Järjestövaikuttaja

MIKSI/MITEN?

Nykypäivä –lehden 60 –vuotishistoriaprojekti

Pekka Kivelä

Ei aiempia tutkimuksia Kivelästä

Kustannussopimus Minervalle

Runsaasti aineistoa (Juhani Kivelä)

KIVELÄN TAUSTOJA

Partiolainen

Tampereen lyseo (5 luokkaa)

Kauppaopisto

RUK:n kurssi no. 18

Suojeluskuntalainen

Urheilija

Töissä Mäntässä Serlachiuksen tehtaalla

Käytännössä vastasi nuorisotoiminnasta ja suojeluskuntatoiminnasta

TALVISODASSA

Pajarin rykmentissä (JR 16), komppanianpäällikkö (luutnantti)

Tolvajärvi, Ristisalmi, Aittojoki

Tilanteesta kertoi paljon Talvelan puhe: "Tähän asti on kylliksi puhuttu isänmaasta, nyt teidän on näytettävä, että te myös osaatte kuolla isänmaan puolesta"

Kivelä oli mukana kuuluisassa iskussa neuvostoliittolaisia vastaan:

Pajarin mukaan: "Lyhyen tulikomennon antaminen tällaisessa tilanteessa on elämys, jota ei koskaan unohda, samaten 8 pikakiväärin, 8 konepistoolin ja 140 kiväärin yhteistuli vajaan 100 metrin päässä näkyvään viholliseen tuhoavine vaikutuksineen. Näköpiirissä nuotioilla ollut vihollinen tuhottiin ja lamautettiin niin täydellisesti tulellamme, ettei se pystynyt pienimpään vastarintaan. Ei laukaustakaan tullut nuotioiden suunnasta vastaan"

"Vaikka pimeässä käyty sekava tulitaistelu ei johtanut ratkaisuun, oli sillä joukkojen henkeä kohottava vaikutus". Rohkealla iskulla saatiin kallisarvoista aikaa puolustajille.

Kivelän johtamalla ryhmällä ongelmia

TALVISODASSA

Pajarin sydänongelmat aiheuttivat ongelmia iskun jälkeisellä matkalla

Kivelän ryhmä toi everstiluutnantin takaisin:

”Herra everstiluutnantti ei istu nyt, sanoin, ja määräsin ryhmän häntä auttamaan. Niin Pajari eteni kahden miehen häntä molemmin puolin kannatellen ja vetäen. Seuraavana päivänä hän totesi, ettei muista loppumatkasta mitään, mutta väkeviä olivat ne miehet, jotka minua toivat”

TALVISODASSA

Haavoittuminen Ristisalmella joulukuun puolivälissä

Pois rintamalta noin kuukaudeksi

Paluu yksikköön oli erityisen lämmin: "Kun ilmoittauduimme eversti Aaro Pajarille niin kyyneleet tulivat hänen silmiinsä, hän pyyhki niitä kädellään ja sanoi: mistä tällainen Herran lahja, neljä upseeria samana päivänä?"

Kivelän omasta komppaniasta olivat kaikki upseerit joko kaatuneet tai haavoittuneet

JATKOSODAN TEHTÄVÄT

Välirauhan aikana suojeuskuntatehtävissä

Komppanianpäällikkö (kapteeni)

Mukana Suursaaren valtauksessa

Esikuntapäällikkö

Jalkaväen koulutuskeskukseen koulutusupseeri

Pataljoonan komentaja

MANNERHEIM –RISTIN RITARIKSI

“Ylipäällikkö on pvm:llä 8.9.41 nimittänyt Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi kapteeni Eero Olavi Kivelän, joka etulinjan komppanianpäällikkönä rykmentin suorittaessa rajalla läpimurron vahvojen vihollisasemien läpi [Hallilanmäeltä Kuismaan] osoitti suurta henkilökohtaista urhoollisuutta ja myöhemmin rajulla vastaiskulla [Lankilassa] heitti epätoivoisia läpimurtautumisyrityksiä tekevän vihollisen takaisin tuhoten mm. 9 hyökkäysvaunua.”

Numero 9

Ensimmäinen reserviupseeri, joka sai Mannerheim –ristin ritarin arvon

ASEMASODAN ARKEA

Kannaksella

Asemien kunnostusta

Paljon urheilua

Johti useita hiihtoleirejä

Halonhakkuuta, puhdetyöt (aloite Pajarille)

Myös taisteluita

Vuonna 1942 palkattiin Finlaysonin sosiaalijohtajaksi

Työsuhde alkoi sodan päätyttyä

ASEMASODAN ARKEA - ESIMERKKEJÄ

Toukokuun 17. päivänä komppania osallistui paraatiin Terijoen kentällä ja sen vastaanotti kenraalimajuri Pajari.

Muutoin komppania oli aktiivisesti mukana kylvötöissä ja yksi pelto saatiin jo kynnettyä. Vaihtelua toi Tampereen Työväenteatterin ryhmän vierailu Kuokkalan kasinolla. "Sotilasrakkautta" -näytelmää pääsi seuraamaan noin puolet komppaniasta. Samoin urheilua oli halukkaille tarjolla.

Toukokuun 22. päivänä komppania muutti Ollilaan ja oman aikansa kesti joukkueiden vastuualueiden rajaamisessa

ASEMASODAN ARKEA (SOTAPÄIVÄKIRJA)

Kivelä ja luutnantti Tanntu tekivät kesäkuun 25. päivänä uhkarohkean tiedustelumatkan eteentyönnettyjen asemien edessä. Miehet etenivät ryömien keskellä kirkasta päivää kohtaamatta vihollista. Komppania paransi asemia ja yhdyshautoja kahdessa vuorossa. Kesäkuun lopulla vihollisen tulitus heikkeni, muttei lakannut. Oma tykistö myös vaiensi pahimpia vihollispesäkkeitä. Päivittäin komppanian lohkolle satoi kranaatteja, mutta toiminta ei estänyt esimerkiksi urheilukilpailujen järjestämistä. Kivelä osallistui rykmenttien välisiin koulu- ja kenttäammuntakilpailuihin. Kesäkuun viimeisenä päivänä neuvostojoukkojen toiminta vilkastui: "Yön aikana reipasta jalkaväkiaseiden toimintaa. Tykistömme tulitti Rajajoen lohkolla yön aikana vihollismaaleja. Vihollinen vastasi heikosti kranaatinheittimillään tuleen. Kello 5 aikaan ampui vihollinen suorasuuntaustykillä toistakymmentä laukausta asemeimme

VIROLAISVAPAAEHTOISTEN KOMENTAJANA

JR 200:n I pataljoonan komentaja (majuri)

Saapui Jalkalan koulutusleirille helmikuussa 1944

”Jalkalan leiri on kauniin Kauhijärven (Kaukjärven) rannalla rintaman välittömässä läheisyydessä. Parakit on sijoitettu hevosenkengän muotoon, keskellä lippukenttä, hieman sivummalla johtajien parakit ja virolaisten poikien viime vuoden voitonpyhäksi rakentama ulkoilmateatteri. Rintamaolosuhteissa ei ruokalaa kuitenkaan ole, pakki sotilaalle kaikkea syömistä varten”.

JALKALASSA

Kulttuuri- ja asenneongelmia

Sotilaskieleksi kehittyi omalaatuinen sekoitus suomea ja viroa, jota JR 200:n keskuudessa kutsuttiin **"länkiksi"**

Kuriongelmia: "Kivelä muisteli: "Rykmentin huoltopäällikkö soittaa minulle ja ilmoittaa varastetusta kenttäkeittiöstä. Sen ovat tehneet minun mieheni, vastasin "jo nyt on perhana, kun jokaisella komppanialla on oma kenttäkeittiö – suu kiinni". Paiskasin puhelimen kiinni hänen korvaansa. Parin päivän kuluttua kenttäkeittiö löydettiin – veljet olivat lainannet sitä"

Kivelä muisteli myöhemmin erityisesti tehtävänsä virolaisten parissa

JALKALAN RÄJÄHDYSONNETTOMUUS

Huhtikuussa 1944 Jalkalan leirillä tapahtui räjähdys

Partisaani-isku?

Ilmeni onnettomuudeksi (Tutkimusraportin mukaan räjähdysten aiheutti sadevesi. Se oli kastellut savurasiat, jotka kuumenivat ja aiheuttivat tulipalon. Palo puolestaan sytytti varastossa olleen petroolin ja tervan. Kuumuus räjäytti lähes 100 panssarimiinaa. Kivelään syytettiin varastointimääräysten rikkomisesta)

Varastointivirhe

Kuolleita noin 30, haavoittuneita yli 60, vaikutus miesten moraaliin

Unohtumaton näky, Kivelä muisteli tapahtumaa vielä kesällä 1992

KESÄ 1944

JR 200:n alistussuhteet ajoittain epäselviä

” Sihvon divisioonan esikunta oli Kivelän pataljoonan vieressä, joten yhteydenotto oli keskimääräistä helpompaa. Majuri Kivelä soitti suoraan kenraalimajuri Sihvolle ja ilmoitti joukkojensa tilanteen. Ilmoituksen mukaan pataljoona oli lepovuorossa ja raskaiden aseiden koulutus oli käynnissä. Kivelä kysyi suoraan, mikä oli tilanne ja mihin pataljoonaa tultaisiin käyttämään”

Kenraalimajuri Sihvo sai selvitettyä Kivelän pataljoonan aseman soittamalla armeijakuntaan. Pataljoona alistettiin Sihvolle ja edelleen JR 58:lle, jota johti eversti Juva

KESÄ 1944

Kivelä muistelee: "Ryömimme ruispellon ojaa myöten oikealle puolella sijainneeseen niemeen. Tiheästä pensaikosta oli hyvä seurata edessä aukeavalla peltoaukeamalla asemiaan kaivavan vihollisketjun työskentelyä". Vielä lähempänäkin näkyi vihollinen: "Viiden askeleen päässä oli helkutin suuri ryssä, niin suurta ryssää en ollut nähnyt koskaan". Majuri olisi halunnut tulittaa neuvostosotilaita, mutta lähetti, kersantti Simpura vastasi: "Ei me olla ennenkään kahteen pekkaan tällaista porukkaa ammuttu, eikä ammuta nytkään".

KESÄ 1944

Vetäytymisen aikana suuria yhteysongelmia

Esim. Raivolassa ei ollut enää ketään

Kesäkuun 12. päivänä tuli tieto, että JR 200:n ensimmäinen pataljoona oli alistettu suoraan 10. divisioonalle. Kivelä sai käskyn lähteä divisioonan esikuntaan. Majurin mukaan lähti sotilas, joka kantoi Sihvon pyykkikoria. Kenraalimajuri oli vastassa komentopaikan edessä ja kysyi mitä sotilas kantoi: "Siinä on herra kenraalin pyykki". Sihvo hämmästeli, miten ja mistä kori on tuotu. Kivelä vastasi, että se löytyi edelliseltä komentopaikalta. Pyykki otettiin vastaan.

VIIPURISSA

Kivelän pataljoona siirrettiin Viipurinlahdelle

Virolaiset näkivät Viipurin linnan lipunlaskun

Pataljoonan tehtävänä puolustaa mm. Leppäsaarta

Hyökkäysten torjuntaa

Saksalaisdivisioonan alaisuudessa

Esikuntapäälliköksi 17. heinäkuuta

Vetäytyminen heinäkuun puolivälissä (Vuoksi)

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ VETÄYTYMISESTÄ

”Majuri Kivelän johtamistavassa olisi varmasti opittavaa vielä nykyiseenkin taktiikkaan. Irtautuminen ei päässyt ryöstäytymään paoksi, kun komentaja itse lähti vasta viimeisten miesten mukana vihollisen lähestyessä.”

Ei eroja suomalaisjoukkojen käyttäytymiseen

Kivelää ärsytti vertaus Heimopataljoonaan

JÄÄHYVÄISET

Kivelä: "Asemalla suoritetun ohimarssin jälkeen pyysin everstiluutnantti Kuusela kysymään divisioonan komentajalta, että saisimme mennä saattamaan veljiä, juna lähtee kohta". Kenraalimajuri Siilasvuo kuitenkin kielsi lähtemisen, myöhemmin hän totesi: "Minulla ei ollut varaa menettää kunnan upseereja. Jos te olisitte menneet Hankoon, niin te olisitte olleet kotijoukkojen alaisia enkä minä oli teitä sen jälkeen nähnyt".

ASEKÄTKIJÄ

2. ye –upseerit johdossa, tarkasti valitut ansioituneet pataljoonankomentajat komennettiin Mikkeliin

Kivelä johti aluksi Jyväskylän piirissä toimintaa

Joulukuussa 1944 siirto Tampereelle

Kätköt kävivät tarpeettomiksi vuoden 1945 puolella

Purkaminen kätkemistä vaikeampaa

Valpo sai tietää asiasta, laajat pidätykset

PIDÄTYS JA VANKEUS

Pidätettiin kotoaan 6. heinäkuuta

Viettiin turvasäilöön syyskuussa

Ankarat kuulustelut/painostaminen

Myöhemmin valituksia olosuhteista

KANSANEDUSTAJA

Poliittista historiaa "vankilasta eduskuntaan"

"Vastaanotettuani Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin keskusvaalilautakunnan 8. 10.45 antaman kansanedustajavaltakirjan anon kunnioittaen eduskunnan toimenpiteitä päästäkseni valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti hoitamaan kansanedustajatehtävääni. Valtiollisessa poliisissa Helsingissä 9.10.45".

Vasemmisto ja oikeusministeri Kekkonen vastustivat vapauttamista

KANSANEDUSTAJA

Perustuslakivaliokunta ei hyväksynyt vangitsemista

Kekkosen puhe: Olen joutunut oikeusministerinä toimiessani julkisesti luonnehtimaan asekatkōpuuhan mitä turmiollisimmaksi valtakunnan asemalle. Se yleinen etu, mikä liittyy pääsyllisten oikeudenmukaiseen rankaisemiseen, on niin suuri, ettei voi olla kysymystäkään yksityisen kansanedustajan intressien asettamisesta sen yläpuolelle”.

Eduskunta äänesti Kivelän kohtalosta keväällä 1947 (vangitsemispyyntö hylättiin äänin 71-58)

Ei mukana enää 1948 vaaleissa

Jatkoi Finlaysonin sosiaalijohtajana

FINLAYSONILLA

Pitkä, yli 30 vuoden ura sosiaalihoitajana

Avusti veteraaneja

Yhteys Väinö Linnaan, "kirjallinen kummisetä"

Antoi palstatilaa henkilöstölehdessä

Yhdyslangan päätoimittaja

Sisältö hyvin monipuolinen, huomiota herättävää vanhojen työntekijöiden muistaminen

JÄRJESTÖVAIKUTTAJA

Tasavallan presidentin valitsijamies

Tampereen kaupunginvaltuutettu vuosina 1951 – 1971

”Aseveliakselin” kantavia voimia

Vaikutti moniin rakennushankkeisiin

Saunasäätiö (”poliittiset uimarit”)

Erkki Lindforsin halu pitää SKDL poissa uudesta uimahallikompleksista

Mannerheim –ristin ritarien valtuuskunnassa

Organisoi kuntoutusta

YHTEYDET VIROLAISIIIN SÄILYIVÄT

Avusti parhaansa mukaan ulkovirolaisia

Eero Kivelä vieraili useita kertoja Ruotsissa

Vuonna 1979 Kivelä vieraili JR 200:n ystävyysseurassa ja antoi sen edustajille Mannerheim -ristin ritarien viirin. Se voitiin antaa vain Mannerheim -ristin ritarin suosituksesta ja erityisen toimikunnan päätöksellä

Kivelä sai Virosta usein hyvinkin liikuttavia kiitoskirjeitä. Esimerkkinä kirje huhtikuulta 1991: "Lämpimät kiitokset vielä keskusteluhetkestä luonasi ja Endel Tonkan puolesta myös hänelle lähettämästäsi aineellisesta muistamisesta. Hän oli hämmentynyt ja liikuttunut. Sanoi, ettei hän ole eläissään kokenut sellaista hyväntahtoisuutta kuin nyt"

JÄRJESTÖVAIKUTTAJA

Tampereen Kotilinnasäätiön hallituksen jäsen 1963–74

Tampereen seurakuntien kirkkovaltuuston jäsen 1952–63

**Tampereen Suomalaisen Klubin johtokunnan jäsen 1953–62
varaesimies 1963–75 ja kunniajäsen sekä klubin senioriosaston
Ruutiukkojen perustajajäsen ja puheenjohtaja 1973–90**

Tampereen Kansallisseuran johtokunnan jäsen 1950–68, puheenjohtaja
1951–62 ja kunniajäsen, Kokoomuspuolueen puoluevaltuuston ja Pohjois-
Hämeen piiritoimikunnan Jäsen

JÄRJESTÖVAIKUTTAJA

Suomen Työnantajain Keskusliiton sosiaalitoimikunnan jäsen, Tampereen Asuntosäästäjien perustajajäsen ja johtokunnan puheenjohtaja, Insinööritoimisto Vesto Oy:n hallintoneuvoston jäsen, Tolvajärvi-Aittojoki Aseveljien jäsen

Suomen Sotaveteraanien Viron yhdistyksen kunniajäsen 1992 ja JR 200:n Killan kunniapuheenjohtaja 1992

Tampereen Pyrinnön puheenjohtaja ja edustajiston jäsen, Ellivuori-säätiön puheenjohtaja ja hallintoneuvoston jäsen, Ratinanlinnan säätiön hallituksen, SVUL:n Hämeen piirin, Suomen Poikaurheiluliiton, Suomen henkilökuntalehtien yhdistyksen johtokunnan ja Pirkka-Hämeen partiopoikapiirin tukivaliokunnan jäsen, Tampereen Kotkien partiolippukunnan jäsen ja Mäntän Vuoreneikkojen perustaja, Tampereen Kiinteistöyhdistyksen johtokunnan jäsen, Asunto Oy Kirkonportin johtokunnan puheenjohtaja. **Akateemisen Karjala-Seuran jäsen.** Mannerheim-ristin ritarien säätiön säädökirjan allekirjoittaja 1954, valtuuskunnan jäsen 1954–92 ja varapuheenjohtaja 1984–88.

HAUTAJAISISSA

Eero Kivelä kuoli 19. heinäkuuta 1992

Noin viikkoa ennen vierailulla kävi virolaisia veteraaneja

Eero Kivelän hautajaisissa olivat mukaan virolaiset sotaveteraanit Vello Laos, Paul Alvre, Lembit Nugiseks, Reim Moora sekä Kalju Valdmaa.

He kertoivat samalla, miten tyytyväisiä olivat Suomessa saamaansa arvostukseen. Kesästä 1992 lähtien virolaisveteraanit saivat anoa Suomesta rintamasotilastunnusta. Muutoinkin virolaiset olivat iloisia siitä, miten suhteet suomalaisveteraaneihin olivat aina olleet erinomaiset. Neuvostoaikana yhteydenpitoa hoidettiin luonnollisesti salaisesti

TIIVISTELMÄ

Reservivänrikki 1.12.1930,

reserviluutnantti 16.5.1938,

reservikapteeni 31.7.1940,

majuri 26.3.1943,

everstiluutnantti 4.6.1967

MR 2, VR 3 tlk, VR 3 mk, VR 4 mk, Ts mm, Js mm, RUL am

Kansanedustaja, kaupunginvaltuutettu, järjestövaikuttaja

Kolme poikaa (Juhani, Paavo, Pekka)

KIITOS!